

Telegraful

Organ național-

2 ex. (Of.)
Asociațiunea pentru literatura română și
cultura poporului român

Str. Șaguna 8

Sibiu

Abonamentul:

Un an 500 Lei. — Șase luni 250 Lei. — Trei
luni 130 Lei. — Pentru străinătate un an 900
Lei. — Pentru America 4 Dolari.
Ziarul apare Marțea și Vinerea

Correspondențele

să se adreseze Redacției Telegraful Român
strada Mitropoliei Nr. 45. — Scrisori ne-
francate se refuză
Articole nepublicate nu se înapoiază

Prețul inserțiunilor:

un șir petit 6 Lei pentru odată, dacă se pu-
blică de mai multe ori se dă rabatul cuvenit

Abon

serțiunile

să se adreseze Administrației ziarului Te-
legraful Român, Sibiu, str. Mitropoliei 45

Bisericii în formă românească

Bisericele noastre cele dintâi au avut aproape aceeași formă, sau cum se mai spune, același stil pe tot cuprinsul pământului românesc și creștinesc. Dovada o avem în cele mai vechi biserici și bisericuțe de lemn, sau de piatră, dar mai ales de lemn, care toate se aseamănă. Sunt dintre clădirile cele mai dragute, cu turnul sau clopotnița înaltă, cu acoperișul de șindrilă, cu pereții bisericii de bârne cu ferestruici mici, iar înăuntrul cu cerime bolțită de scânduri, cu împărțire de biserică răsăriteană, sau zugrăveli obișnuite în creștinătatea din răsărit.

Dela bisericile de lemn la cele de piatră

După bisericuțele de lemn, care la noi ni-au rămas din adâncă vechime, mai ales în Maramureș, a venit vremea bisericilor de piatră, în unele ținuturi românești mai curând, în altele mai târziu, după cum a fost puterea și bogăția creștinilor din deosebite provincii românești. În Moldova, de care se ținea atunci și Bucovina și în Muntenia, fiind domnitori români și fiind mulți români, oameni bogați boeri, clădirea în piatră a bisericilor românești a luat un mare avânt. Domnii și boerii români se întreceau în ridicarea de mănăstiri cu bisericile lor, și în clădiri de lăcașuri de închinare la orașe și chiar în satele unde și aveau moșiile.

Bisericile acestea nu mai semănau cu cele de lemn, decât în împărțirea lăuntrică. Ele au îmbrăcat forma și strălucirea, ca și bogăția bisericilor creștine din Bizanț, din alte țări creștine din răsărit.

Dar n'au luat forma întreagă a acestora, ci s'au mai adus înfrumusețări și lucruri de către meșterii și zugravii români, așa că s'a ajuns cu timpul la biserici în formă românească. Multe din ele dăinuiesc până azi, pe lângă mănăstirile din munți, sau în orașe, în Bucovina, Moldova, Muntenia, Oltenia și Basarabia.

Ele sânt și azi o mare podoabă și de avuție națională și o frumusețe, pe care au slăvit-o toți călătorii străini pricepuți, cari au venit anume în țara noastră să le cunoască.

Stricăciunea din Ardeal

Dar în vremea când în țările românești slobode înflorea acest meșteșug, de-a clădi din piatră biserici mărețe, românii de dincoace de Carpați din Ardeal și Banat, ajunseseră în sărăcie mare, fiind căzuți în iobăgie. Până am avut și noi oameni cu dare de mână, boerii noștri, în Maramureș, în țara Oltului, în țara Hațegului, ei s'au străduit să ridice biserici după chipul celor din români-me liberă. Așa s'au găsit chiar anul trecut în județul Hunedoara biserici, cari aveau pe pereți subțvarul de mai târziu zugrăveli ca în bisericile din țară, de pe vremea acelorora.

Boerii noștri s'au topit însă în ungurime. Iobagii rămași n'au avut puteri să le clădească biserici de piatră, și au clădit tot de lemn, aproape până pe la anul 1800 și mai ales după ștergerea iobăgiei la 1848. De atunci românii de aici au prins și ei drag și au început să clădească biserici de piatră.

Dar de unde să ia forma și modelul? De unde era mai la îndemână, dela unguri și dela sași. Astfel s'a făcut, că bisericile noastre clădite de vreo 150 de ani seamănă mai mult cu cele străine, decât cu cele românești.

Calea de îndreptare

Acum putem să dregem ce s'a stricat atunci. Stricăciunea este, fiindcă bisericile noastre cele mai multe de piatră nu au haină românească. Iar dacă sântem una în limbă și în cântec și în toate, se cade să fim una și în forma bisericilor. Să arătăm și prin acest semn dinafară, că dela Nistru la Tisa sântem același neam.

De aceea de câteori Dumnezeu le ajută oamenilor dintr'un sat să-și adune bani pentru un nou lăcaș de închinare, să ceară dela inginerul sau arhitectul cu

care vor să lucreze, să le aducă chipuri cu biserici în formă (în stil) românească, și să le facă planul care le place mai bine. Nu-s mai scumpe decât cele în stil străin, dar sânt cu mult mai frumoase și mai potrivite cu slujbele noastre bisericesti. Și din întrecere între ziditori cine știe poate vor ieși noi podoabe și frumuseți, tot românești pentru Casa Domnului.

Eroi și mucenici ai ortodoxiei

(4)

de Prof. I. LUPAȘ
membru al Academiei române

Conferența ministerială din Viena discută în repetate rânduri (3 VI și 31 VIII 1760) stările ardeleni, create prin revoluția lui Sofronie și decide că mișcarea trebuie potolită trimițând ca episcop ortodox în Ardeal pe Dionisie Novacovici. Contele Bethlen era și de astădată pentru mijloace drastice: prinderea lui Sofronie și uciderea lui (auf eine oder andere Weise um das Leben gebracht werden könnte — p. 171 n. 3). Dar lipsa forței armate din țară împiedecă curtea din Viena a primi propunerile lui. Guvernul ardelean, procedând în sensul părerilor lui Bethlen, a reușit la începutul lui August să prindă pe Sofronie în biserică din Abrud, cu ajutorul cancelistului Szekadati și al locotenentului Ioan Halmágyi, care fu trimis în scopul acesta cu 19 husari din Alba-Iulia. Dar când au pornit cu călugărul prins din Abrud spre Zlatna, s'au alarmat Moții și trăgând clopotele într-o dungă au dat năvală asupra soldaților astfel, încât Halmágyi ajuns la porțile Zlatnei, de frica mulțimii care creștea, s'a văzut silit a libera pe Sofronie. Drept răsbunare Moții au dărâmat casa protopopului unit Aron din Roșia, spărgându-i și lada cu bani, fără a lua însă din ea vreo lescăie, cum arată contemporanul Petru Bod, bine informat asupra peripețiilor revoluționare. Vina lui Alexandru Aron era, că el pusese la cale prinderea lui Sofronie în biserică din Abrud (p. 178).

Liberarea lui Sofronie era cel dintâi triumf al acestei impunătoare mișcări populare. Legenda puternicei birăcrații administrative fu zdrobită prin însușirea alipire a mulțimii la conducătorul său duhovnicesc Sofronie. Țăranii alergau din toate părțile cu miile (după cum arată Grigorie Maior, vreo 7000) să ia parte la bucuria generală pentru biruința dela Zlatna.

Sofronie convocă pe 16 și 11 August 1760 la un sinod la Alba-Iulia din fiecare sat preotul, cantorul și

câte 2—3 țărani fruntași, probabil cu scop de a lua măsuri pentru înjghebarea și delimitarea episcopiei ortodoxe în Ardeal. Din sinodul acesta se trimite un nou memoriu la curtea din Viena, arătând că românii ortodocși sânt ca «niște oi speriate de lupi», că sufer de atâția ani pentru credință, având nevoie de un păstor bun, pe care să-l poată urma. Cer mai departe alungarea lui Aron și a popilor uniți din Ardeal, fiindcă i-au «dovedit minciună», jurând cătră catolici că se țin de religia Maiestății Voastre și că ei cred în unire, dar nouă de asemenea ne *face jurământ că nici nu cred și nici nu mărturisesc unirea*» (p. 179). Conștiința puterii proprii trezindu-se biruitoare în sufletul mulțimii ortodoxe, reprezentanții ei spun răspicat și guvernului ardelean că vor fi «cei mai plecați și ascultători atât M. Sale regale, cât și înaltului guvern și tuturor autorităților, dar credința și sufletul nostru nu avem să le supunem» (181).

Stăruiesc din nou ca bisericile «care nu sânt din sudoarea popilor uniți» să fie lăsate în stăpânirea ortodocșilor, iar protopopii și preoții uniți, precum și mirenii, cari sânt pricina răscoalei, să fie aduși în fața mulțimei, spre a-și da seama de faptele lor.

Spre a exaspera liberarea preoților închiși, directorul minelor Keyling, înspăimântat de mulțimea tulburată, care nu îngădui soției sale să plece la Alba-Iulia, ci o reținu la Zlatna drept garanție, alergă la Sibiu și intervenind personal atât la guvern, cât și la comandantul suprem, zugrăvi primejdia ce s'ar putea abate asupra Ardealului din partea moților, cari vor să ocupe Alba-Iulia și «să facă Blajul una cu pământul» (182). La 11 August 1760 el se putea întoarce în fuga calului la Zlatna, aducând ordinul cerut de români pentru liberarea preoților ortodocși întemnițați la Alba-Iulia. Aceștia și sosiră la Zlatna în 2—3 zile. Sofronie ceru și liberarea protopopului Ioan Piurariu, amenințând că altfel un va fi «pace în țară». Amenințarea lui fu trimisă la Viena drept dovadă «cât a crescut temeritatea prostimei valahe». Dar ea își pierduse efectul dorit. Piurariu fu liberat.

Țăranii îndârjiți năvălesc asupra Blajului cerând — scrie ieromonahul unit Filofteiu Laslo — pe episcopul Aron «cum cereau evreii pe Isus din Nazaret». Acesta s'a refugiat la Sibiu. Din tabăra dela Zlatna i s'a trimis și o amenințare scrisă, cerându-i socoteală pentru prădarea bisericilor și luarea antimiselor, pe care — dacă nu le va restitui bisericilor — îl vor căuta la el acasă ca să vadă ce fel de vladică e «dușman al legii creștine» pe care «ca împărații cei păgâni» a căutat s'o nimicească. După ce s'a întors Aron la Blaj, țăranii aflând că «a ieșit vulpoiul din gaură»,

se pregătesc earăș să-l atace, dar el s'a refugiat din nou la Sibiu.

În sfârșit s'a convins și curtea din Viena, că nu mai poate amâna satisfacerea atât de des repetatelor cereri ale românilor ortodocși. La 20 Octomvrie 1760 Maria Teresia comunică guvernului ardelean, că va trimite în Ardeal o comisiune spre a examina plângerile ortodocșilor, ear lui Sofronie îi acordă salv conduct pentru cazul, că ar dori să se prezinte în fața acestei comisii. Guvernul dă din nou dovada lășității îndrăgind organele subalterne că «dacă s'ar ivi cineva» fie între popii români, fie între alții, care s'ar părea că lucrează contra ordinilor anterioare, să se prefacă a nu observa și a nu vedea faptele lor, ba chiar dacă oare cari români ar fi fost arestați undeva pentru tulburarea unirii, să-i libereze și pe aceia, până când va da Dumnezeu timpuri mai bune, spre a vindeca răul» (189—190).

Călugărul Sofronie era deci stăpânul Ardealului; de frica lui tremura guvernul acestei provincii. El se intitula acum «vicar al sfântului Sinod din Carloviț» (generalis vicarius congregationis Karloviczensis) și avea secretar pe popa Gheorghe din Abrud. Chiar când puterea lui ajunsese respectată și temută în tot cuprinsul Ardealului, Sofronie știu să fie cumpătat, având atitudine împăciuitoare, dar demnă, sfătuind poporul să asculte de legi și de autorități, iar pe aceștia amenințându-i cu represiunea, dacă nu vor respecta legile și vor săvârși nedreptăți. Nu îngăduia credincioșilor săi, să hulească religia altora și dispunea să fie prinși ceie vor abuza de numele lui, spre a săvârși fapte potrivnice legilor sau spre a storce bani sub cuvânt că au avut cheltuieli cu drumurile la el.

VII

Triumful deplin al ortodoxiei fu pecetluit prin sinodul ținut la Alba-Iulia, în casele preotului Rusan dela 14—18 Februar 1761. Din fiecare sat fusese convocat la acest sinod preotul ortodox cu câte 3 țărani fruntași, spunându-li-se să aducă pentru acoperirea cheltuielilor bani «dați de bună voie și din dragoste creștinească». Țăranii alergară cu miile spre Alba-Iulia, unde autoritățile civile și militare, cuprinse de panică, s'au grăbit să așeze tunurile pe zidurile cetății, fără să fi fost în vreun chip necesară măsura aceasta defensivă. Căci nu numai Sofronie a știut să păstreze tot timpul calmul unui conducător iscusit, dar și mulțimea preoților și a țăranilor întruniți aci pentru chestiuni reli-

gioase a înțeles să aibă o atitudine demnă, potrivită scopului de înalt ordin sufletească, pentru care luptaseră atât timp, spre a se vedea acum în preajma succesului dorit. Programul sinodului era semnat de Sofronie, de călugărul Ioanichie din Veneția de sus și de protopopul Ioan din Săliște. Dintre numeroasele doleanțe s'au discutat numai cele de neapărată trebuință în legătură cu organizarea episcopiei ortodoxe și cu cererile privitoare la liberarea tovarășilor de luptă, cari pătimeau temniță grea pentru curajul eroic dovedit în apărarea credinței străbune. Hotărârile au fost cuprinse în 19 puncte.

Dar mai important decât orice hotărâre era faptul, că atât mulțime de preoți și țărani ortodocși s'a putut vedea la o altă, sfătuindu-se împreună în dragoste creștinească timp de 5 zile și afirmând în vechea capitală a Transilvaniei existența nesdruncinată a bisericii ortodoxe, pe care timp de 60 de ani autoritățile vieneze și ardelenne se încăpățănau a o declara inexistentă. Este, evident, multă verosimilitate în cuvintele autorului, care zugrăvește astfel tabloul acestui important sinod: «În acea zi de primăvară timpurie miile de țărani, adunați din toate unghiurile țării, vor fi aclamat cu frenezie pe călugărul, care le vorbea în cuvinte lipsite de meșteșug, dar pline de o dulce mângâiere, în vreme ce pe zidurile cetății din preajma lor soldații împărătești tremurau de frică, gata să verse foc din gura tunurilor» (197). Câtă deosebire între sinodul acesta, la care alergară de bună voie și cu însuflețire preoții și țăranii ardeleni ca la un praznic al bucuriei obștești — și între adunarea jalnică dela 1701, când fură târați câțiva dintre înaintașii lor cu sila și cu amenințări de gloabe la instalarea nenorocitului Atanasie, în persoana căruia politica habsburgică se amăgise a nădăjdui că ar fi putut descoperi un cioclu al bisericii ortodoxe, — păstrătoarea unității sufletești a neamului românesc dealungul veacurilor de urgie și peste toate granițele nedrepte ale vameșilor vremelnici!

Mișcarea lui Sofronie, după ce atinse culmea biruinței, trecu și dincolo de granițele vestice și nord-vestice ale Ardealului. În regiunea Sătmăruului ea a pătruns încă din toamna anului 1760. Cea dintâi comună, care s'a lepădat de unire, 'a fost *Craidoroful* (Király-Dorocz) de unde locuitorii alungară preotul unit, fiind convinși că unirea e o «lege rea». În primăvara anului următor procedară la fel și alte comune din Solnoc și Maramurăș. În lupta pentru

ortodoxie s'a distins vice-protopopul Buteanu din Bicsad. Conte Anton Károly, fișpanul Sătmăruului, scria la 2 April 1761, că s'a silit să stingă focul acesta, dar nu a reușit. Luă apoi măsuri mai drastice, închizând granița spre Ardeal cu cordon militar și numind comisari speciali pentru a controla și suprima în scutece această mișcare populară. Pretextul era că ar trebui apărat ținutul Sătmăruului de *ciuma*, ce s'ar fi răspândit de către Moldova. Represiunile lui și ale episcopului Manuil Olsavsky din Munkács izbutiră în adevăr să pună stavilă acestei mișcări. Acesta din urmă nu se sfii a recunoaște însă că readucerea la unire a românilor sătmăreni și maramureșeni e a se mulțumi «pumnului fișpănesc». Iar fișpanul Maramureșului Emerik Barkoczi scria într'un raport adresat consiliului locotenențial, că nu îndrăznește să întrebe pe rutenii și valahii de sub jurisdicția sa, cărei religii aparțin, fiind convins că toți «urăsc mai rău numele unirii, decât al șarpelei» (p. 217). Suprimarea mișcării o crede posibilă numai cu ajutorul armatei. El însuși consideră pe ortodocși ca vinovați de *înaltă trădare*, amenințându-i cu moartea și confiscarea averii.

Pe preotul luptător pentru ortodoxie în Maramureș autoritățile nu izbutiră însă a-l aresta. Unii dintre maramureșeni persistă în ortodoxie până la 1769, alții până la 1774 și chiar mai târziu. Faima lui Sofronie a pătruns până în Zemplén, la granița nordică a Ungariei găsindu-se și pe acolo credincioși însuflețiți de opera lui.

Revista Teologică. A apărut Nr. 7—8 din 1930. În acest număr: Prof. Ioan Lupaș: Eroii și mucenici ai ortodoxiei. Prof. Nicolae Neaga: Profetii mesianice în cartea «Facerii». Pr. Ilarion V. Felea: Unde este comara ta? Prof. Dr. Ștefan Lupșa: Destituirea și petrecerea în Ardeal până la moarte a mitropolitului Ungro-Vlahiei Dositei Filiti. Traian Baciu: Iubirea. Dr. Gh. Ciuhandu, N. C., Mișcarea Literară: Die stifte der tschadener diözesen im Mittelalter. Katechesen für die Oberstufe. Cartea misionarului. Canoanele bisericii ortodoxe însoțite de comentarii. O instituție de educație ortodoxă. Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft und die Kunde des nachbiblischen Judentums. Boner Zeitschrift für Theologie und Seelsorge. Christentum und Wissenschaft. Dr. D. Stăniloae și Neculce: Cronică: Conferința ortodoxă dela sfântul munte Athos. Conferința din Lambeth. Adolf Harnack. Episcopia Maramurășului. N. C. Note și informații.

Misionarism pastoral

— Din prot. Hunedoara —

«Voește și vei putea».

Norocoasă și mult promițătoare inițiativă a luat și a pus în practică activul protopop al Hunedoarei, Păr. Dr. V. Oană. Setea credincioșilor după adevărata «apă vie», care e mult căutată, — cu toată aparența indiferențismului religios, — a isbutit a o stămpăra cu evident efect, prin punerea în activitate de misionarism a celor trei plase misionare în care este împărțit protopopiatul.

În temeiul concluzelor, luate în conferința preoțească trecută, comisiunea designată spre acest scop a statuit programul *unic* pentru toate trei plasele și misiunile pastorale ce aveau să se țină. Pentru anul în curs s'au statuit șiruri de servicii religioase misionare pentru zilele de 6, 7 și 8 Sept. și apoi pentru zilele 19, 20 și 21 Noemvrie.

Șirul prim, începutul, a lăsat o dără de luminoasă amintire pentru toate satele din protopopiat. În 6, 7 și 8 Septemvrie s'a dezvoltat acelaș program în toate trei plasele misionare, luându-se câte două parohii în fiecare plasă, și adevă: în plasa I Nădăștia de jos și Nădăștia de sus, în plasa II Toplița și Lelese, în plasa III Cerna și Alun.

Programul a fost următorul: În parohiile Nădăștia de jos, Toplița și Cerna în 6 Septemvrie seara: Vecernie cu predica «Despre păcat».

În aceleași parohii, Duminecă în 7 Sept.: Utrenie, Meditație: «Pregătire pentru ascultarea Sf. Liturgii», Sf. Liturgie cu predica: «Despre rugăciune și puterea ei mântuitoare». Sf. Maslu cu predica: «Puterea credinței». — La 3 ore d. m. preoții din cele 3 plase împărțiți pe jumătate și în celelalte trei parohii luate în combinație în programul ceremonialilor, deci în 6 parohii, fac Sf. Vecernie cu predica: «Pregătire pentru taina Sf. mărturisiri». (Acum se mărturisește tot poporul). La ora 6 seara conferință: Stările religioase de azi în Rusia, Datorințele tineretului nostru față de biserică. Apoi: o disertație a unui membru din Oastea Domnului.

În 8 Sept. în celelalte trei sate din fiecare plasă, și adevă Nădăștia de sus, Lelese și Alun: Sf. Utrenie, meditație pentru cânta de păcate, Sf. liturgie, cu predica: Despre taina Sf. cuminăcături. (Se cuminăcă tot poporul spovedit la vecerniile de ieri); Sf. Maslu, afară la câmp în procesiune, cu predica: Suferința ca izvor de mântuire. După amiază vecernie în toate locurile pomenite.

FOIȘOARA

Mănăstirea Aninoasa

Nu departe înspre sud-vest de Câmpulung, orașul primului descălecător al țării, legendarul Negru-Vodă, într'o pajiște adumbrată de o pădure seculară de anini și udată de apa râulețului Bratia, prin veacul al XVII-lea clucerul Pană Tudoran Vlădescu, împreună cu soția sa jupâneasa Alexandra, au găsit cu cale să ridice spre preamărirea lui Dumnezeu un lăcaș de închinăciune ce avea să servească trebuințelor sufletești ale celor dela pădurea ce-l mărginește pe trei părți.

Biserica, — după cum glăsuiește inscripția, așezată deasupra ușei la intrare «ridicată dumnealui jupân clucer Pană Tudoran Vlădescu dimpreună cu jupânița Alexandra în anul de la facerea lumii 7186 iar al mântuirii 1678 Septemvrie 20 în timbul dom-

niei lui Duca Voevod acest sfânt lăcaș spre iertarea păcatelor»... — a fost ridicată din temelie pe loc liber.

Spre sfârșitul vieții clucerul Pană Tudoran Vlădescu, murindu-i soția și sântul de viața lumească, hotărâ să se călugărească retrăgându-se la ctitoria sa, căreia făcându-i ziduri ca de cetate, o transformă în mănăstire de călugări, el luând numele de Teodosie monahul. La ctitoria sa rămase apoi monahul Teodosie până la sfârșitul vieții.

În anul mântuirii 1730, Octomvrie 6, Mitropolitul Daniil în amintirea faptului că fusese egumen al mănăstirii Aninoasa, puse de-i zidi un turn mare la ușa de intrare în curtea mănăstirii și-i mări numărul chiliilor pentru călugări ce începură să se strângă aici din ce în ce mai mulți, ear în anul 1778 egumenul Mihail Tărtășescu puse de se zidi pe cheltuiala sa un paraclis de toată frumusețea.

Toate îmbunătățirile făcute de monahul Teodosie ca și cele făcute de Mitropolitul Daniil, precum și cele ale egumenului Mihail, cu vremea s'au dărâpanat și, nepăsarea omenească neintervenind la timp, n'a rămas din ctitoria clucerului Pană Tudoran Vlădescu, decât vechea biserică transformată iarăși în biserică de mir, așa cum fusese hotărâtă la început.

Lovitura cea mai grea mănăstirii Aninoasa a îndurat-o în anul 1821 când fu călcată de trupele turcești, venite în căutarea eteriștilor lui Ipsilanti care se retraseră aici. Cu această ocaziune au fost omorâți aici ca la 30 de eteriști, ear mănăstirea dată pradă focului.

Bogățiile ei multe la număr, căci a avut destule, precum și vaduri de moară în apa Slănicului și a Bratiei, i-au fost secularizate, și de ele se folosesc astăzi urmașii celui ce a întemeiat pe vremuri satul Aninoasa.

Eleșteul, care producea din belsug hrană călugărilor și celor ce vizitau, din când în când, mănăstirea, din suverana nepăsare omenească s'a irosit în paragină... *Mih. Popescu.*

NUMĂR JUBILAR. Organul oficial al Uniunii și ligii societăților române americane, cotidianul AMERICA din Cleveland Ohio, cu prilejul aniversării de 25 ani de existență, a apărut în 29 August ca număr jubilar, bogat și voluminos, cu articole, ilustrații și numeroase și calde felicitări, din patria veche și din patria nouă. La acest jubileu de un sfert de veac al ziarului, înflințat de preotul nostru Moise Balea și susținut cu mari sacrificii, s'a inaugurat noul edificiu al ziarului AMERICA, un local nou, modern și spațios. — Dorim fraților de peste Ocean să mancească în armonie tot mai multă, și banul Dumnezeu să le ajute, ca să poată sărbători frățeste și alte multe jubilee!

Pentru buna reușită a încercării nu s'a cruțat ostăneală din partea preoților. Cu săptămâni și luni înainte au vestit credincioșilor însemnătatea sfintelor slujbe ce se vor săvârși și la care să participe întreg poporul, aducând și bolnavii lor, — unde nu se cere dela nime nici un ban, și se vor împărți în dar, ce s'a luat în dar... S'au tipărit și împărțit cinci mii de foi volante, de execuție tehnică frumoasă, cu efigia Domnului Isus Hristos la mijloc, blând și smerit și cu trestia de ocară în Sfintele Sale mâni. (Cuprinsul foi volante l-am publicat în numărul precedent. Red.)

Și pesimismul bazat pe necredință și «indiferențismul» poporului, s'a retras în colțuri necunoscute cu ocazia acestor serbări de pe întreg teritoriul protopopiatului Hunedoara.

Succesul strălucit, al acestui mod de activitate pastorală, a întrecut toate așteptările. — În Nădăștia de jos b. o. Duminică dimineața curgeau râuri de credincioși de pe toate potecile, în cete de sute de inși... Preoții veneau în fruntea lor în procesiune. Dar n'a fost graniță de protopopiat aici; venit-au și din alte protopopiate: al Hătegului, Devei, Orăștiei. Au sosit credincioși de prin al 23—30-lea sat din depărtări până la 40 km. Mare e setea poporului după cuvântul lui Dumnezeu și covârșitoare e puterea atractivă a rugăciunilor bisericilor noastre.

Biserica, încăpătoare a vre-o 500 capete, n'a îngăduit grosului pelerinilor intrarea, deci predica și Sf. Maslu s'au făcut în curtea bisericii, ca să guste sfintele învățături toată turma alergătoare aici, în număr ca la trei mii de suflete. Au asistat și mulți intelectuali, învățători, notari etc. Ni-a făcut cinstea și bunul creștin Dr. George Danilă, notar public în Hunedoara. Dl prof. Ioan Brâncoveanu ni-a înălțat nimbul ceremonial aducând bine instruatul său cor, cu care a cântat liturgia. Prea cucernicul protopop V. Oană satisfăcut și emoționat rostește imensei mulțimi insufletită predică despre: Rugăciunea și puterea ei mântuitoare. Sorbea poporul, cu lăcomia brazdei însetate de secetă, minunatele pilde și învățături. Postați în 6 părți prin mulțime, 6 preoți ung cu unt de lemn sfințit credincioșii, anunțându-li-se apoi programul ce va urma, îndeosebi spovedania de cu seară și sf. împărtășanie de mâine zi. Sute de credincioși s'au împărțășit de aceste dumnezeiești Taine.

Zilele mari, cu caracter puternic religios, le cinstește poporul cu sinceritate sfântă. Așa, femeile satului împodobiră stradele pe ambele părți cu covoarele și țesăturile lor prețioase; îndeosebi dela poarta de verdeață și până la portarul bisericii, ți se îmbia aspectul unei minunate expoziții de lucruri de mână întocmite de credincioasele satului. Tineretul adult din loc, a dat și el o producție din câteva puncte reușite.

Așa s'a serbat ziua Nașterii Maicii Domnului și Duminica premergătoare ei, în protopopiatul Hunedoarei. Doritorul înflăcărat de a duce pe Hristos în casa și în viața credincioșilor, Păr. protopop V. Oană, prin organizarea misiunilor pastorale practice, a tăiat o brazdă adâncă în ogorul sacru al pastorației. Sântem convinși că Sfintele misiuni pastorale vor deveni punct cardinal de activitate în pastorația ortodoxă a Mitropoliei.

Și acum o mică indiscreție: De aici, din protopopiatul Hunedoarei, din partea unui modest preot,* a scăpă-

rat întâi scânteia ideii *cercurilor sau grupurilor religioase*, care, înainte cu 25—30 ani, susținea, prin acest prețuit ziar, ideea, generalizată astăzi și intrupată în întreaga biserică. Vine acum un bărbat luminat al bisericii, P. C. nostru protopop și inițiază baze de pastorație mai puternice și cerute de zilele de azi: Sfintele misiuni pastorale practice.

Nu atingem, cred, regulile smereniei, dacă susținem că «Ni se cade a ne lăuda» de aceasta.

Pr. George Rain.

Din ținut locuit și de minoritari

Primum din comuna Bățanii mari, județul Treiscaune, următoarele:

Ca preot ortodox, de cinci ani de zile am luptat și lupt pentru redășterea sentimentelor naționale în părțile locuite de secuime, în comunele Bățanii mari, Aita seacă, Velea Zălanului, Bodoș, Bățanii mici, Herculan, Biborțeni și Barzolt, — căci aceasta ne este soarta, preoților ortodocși, de a păstori în comune răzlețite, pentru un salariu lunar de circa 2500 lei, pe când preoții minoritari primesc 4—7000 lei având câte-o singură parohie. Cu toate acestea, am lupta bucuros, căci aceasta ne este menirea; dar durerea ne este mare atunci când vedem că aceia cari sânt puși în fruntea instituțiilor culturale nu ne dau concursul, ci caută să ne pună obstacole. În anii trecuți aveam în comunele amintite învățători români veniți din diferite regiuni, detașați la școlile noastre (secțiile române) și speram că acești învățători vor fi numiți definitiv în anul curent.

Mare ne este durerea când acum, la începutul anului școlar, ne trezim că învățătorii români, din trecut, sânt mutați sau lăsați fără posturi, iar în locul lor s'au prezentat la școli învățători unguri *pentru secțiile române*.

De exemplu, în Bățanii mari: în locul celor doi învățători români sânt numiți unguri; în Aita seacă, la secția română, un ungur, ba încă numărul învățătorilor e atât de mare față de numărul copiilor încât n'au ce face 6 învățători; pe lângă toate acestea, la școala de copii mici sânt numite persoane fără diplomă, sau cursuri, și care nici n'au auzit limba română.

În Barzolt la fel, români nu se văd. În Aita medie învățătorul român a fost înlocuit cu un ungur.

Cu ocazia repartizărilor de posturi în Cluj, chiar dl revizor din Sf. Gheorghe a declarat în fața învățătorilor români cari cereau posturi în Treiscaune, că numai acelora le dă posturi cari se vor angaja să fie cântăreți la bisericile românești, și deși unii dintre ei s'au aflat să se angajeze în acest scop, totuși azi ne trezim că vin o pleiadă de unguri invadați — să conducă noua generație românească. Aceștia cari habar n'au de limba română, n'au cunoștințe de frumoasele tradiții românești pe care să le insufflă tinerilor români ai zilei de mâine, sânt preferați în locul învățătorilor români din anul trecut!

Ar fi de dorit ca Onor. autoritățile superioare să facă o revizuire generală asupra posturilor date, să culeagă informații dela preoții ortodocși — singurii factori propagandiști ai culturii de naționalizare în acest ținut, — și să ia măsuri ca inv. minoritari, veniți pe ușa din dos, să fie mutați și înlocuiți cu învățători români.

Pr. Ion Garcea.

Citiți și răspândiți ziarul
Telegraful Român

INFORMAȚIUNI

S'a serbat în 14 Sept. a. c., la Alba-Iulia, desvelirea figurilor în bronz a Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria, gravate pe zidul dela intrarea în catedrala încoronării. Gravarea s'a făcut cu cheltuiala dl. I. Constantinescu căpitan invalid și C. Cuțarida căpitan în r. din București. Actul sfîșirii a fost săvârșit de P. S. Sa episcopul militar Ioan Stroia în fața unei numeroase asistențe.

Suflet generos. În Timișoara a încetat din viață, zilele acestea, bătrânul avocat **Dr. Cornel Nicoră**, care prin testament și-a lăsat averea să se împartă în modul următor: Pentru viitoarea catedrală ort. rom. din Timișoara 100.000 lei, pentru Sf. Mănăstire Hodoș-Bodrog 20.000 lei, pentru sf. biserică ort. rom. din Lipova 20.000 lei, pentru Academia Română 600.000 lei, pentru spitalul din Timișoara 100.000 lei, pentru liceul Nicoră din Arad 50.000 lei, pentru azilul săracilor 50.000 lei, și alte sume mai mici pentru membrii familiei. Faptele grăesc dela sine.

Taxele școlare. Unele direcțiuni școlare îndepărtează din școală pe elevii ai căror părinți n'au achitat prima rată a taxelor școlare. Ministerul instrucțiunii atrage atențiunea, că cei înscriși, fără a li se percepe taxa, au să fie pășuiți, dându-li-se termen pentru depunerea taxei; numai când la termenul fixat taxa nu va fi achitată, directorii de școale vor putea uza de eliminarea elevilor.

† Pr. Ioan Lașiță. Sâmbătă în 23 August a. c. a fost petrecut la cele eterne preotul din Lancrăm, tractul Sebeș, **Ioan Lașiță**. După o păstorie înțeleaptă și bogată în fapte bune, de 19 ani împliniți, el lasă în urma sa poporul văduvit de un păstor sufletească bine apreciat și iubit. Fire blândă și senină, fiu al comunei Lancrăm, pășind pe urmele înaintașilor săi întru păstorie, lasă adânci regrete. Bun coleg, stimat părinte și îndrumător iscusit al zilelor noastre, acesta a fost iubitul nostru dispărut prea de vreme din rândul preoților tineri. Prohodul s'a săvârșit din partea preoților tractuale, care a ținut să fie prezentă aproape întreagă, 20 preoți, în frunte cu șeful tractului protopopul Sergiu Medean. Cuvântări au ținut părintele protopop, preotul Ioan Mateiu, parohul prim al Lancrămului, profesorul dela academia teologică din Cluj Dr. Petrașcu, tot fiu al Lancrămului, apoi notarul comunal Fulea și un credincios. Toți vorbitorii au preamărit viața și activitatea acestui păstor model. Preotul Lașiță lasă în urma sa o soție cu 4 copii orfani. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii! T. M.

† Doctorul Atanasie Moga. Mercuri în 17 Sept. orașul Sebeș a pierdut pe primmedicul său Dr. A. Moga. El moare la 3 săptămâni după ce s'a mutat la cele eterne soția sa Milica. Dr. Moga era originar din comuna Mag, jud. Sibiu. A studiat la liceul nostru din Brașov și la universitatea din Praga. Practica medicală a început-o în circumscripția Săsciori, de unde a trecut apoi la Sebeș. Aci a fost îngrijitorul trupesc și de multeori sufletească al populației, căci aproape nu este casă românească pe care să n'o fi cercetat cu ajutorul și sfatul său înțelept. Era numit de popor «doctorul săracilor», — în timpul din urmă, de lipsă și criză generală, nu lua dela pacienți aproape nici un ban. Și-a iubit biserică și neamul mai presus de toate. Dotat dela natură cu un fizic plăcut și impozant, cu o minte ageră și înțeleaptă, el era într'un timp farul luminos și neclintit al românismului de pe acestea plaiuri. Membru perma-

nent al consiliului orășenesc, al comitetului parohial, deputat eparhial, ia parte la toate manifestările culturale bisericesti. Om dintr'o bucată, nu cunoaște tergiversări nici târgueli când e vorba de neam și lege. Sot credincios, prieten iubitor, doctor conștient, sfătuitor nefățurit — iată cine a fost doctorul Moga. Toate acestea calități au fost reliefate lângă catafalc de către păr. prot. S. Medean, Dr. Medrea, primmedic județan în Alba-Iulia, Dr. Oniș, deputat și primar al Sebeșului, director S. Cărpinișan, preot N. Cărpinișan din Răhău, studentul Colhon din Săsciori, și subsemnatul. Numeroși prieteni l-au petrecut pe răposatul până în comuna sa natală Mag, unde l-a așteptat numeroasă asistență în frunte cu prot. Săliștei Dr. Borcea și corul renumit din Săliște. Într'un frumos panegeric păr. protopop Dr. Borcea a scos la iveală calitățile fiului comunei Mag, care să întoarce în «pământul de unde a fost plecat», anunțând că răposatul a lăsat să fie procurat un clopot pe sama sfintei biserici. Subsemnatul și-a luat apoi rămas bun în numele sebeșenilor prezenți dela în veci neuitatul lor doctor. Trupul neînsuflețit a fost așezat apoi în cripta familiară alături de soția sa iubită. Odihnească în pace!

Pr. Titu Morariu.

Scrisorile de recomandare sânt o plagă cunoscută mai în toate (mai aici e de prisos!) țările. La ultima mișcare în magistratură, ministrul de justiție francez a primit opt mii de scrisori de recomandare, toate scrise de *senatori* și *deputați*. Ministrul a trebuit să protesteze contra acestui abuz. La noi?

Se pot înscrie, conform regulamentului, câte 50 elevi în clasele din cursul inferior al școalelor secundare, și câte 40 elevi în clasele din cursul superior. Ministrul instrucțiunii face cunoscut, că cererile de înscriere peste acest număr nu pot fi luate în considerație.

Dela Administrația financiară Sibiu. Direcția datoriei publice din ministerul de finanțe va începe liberaarea noilor foi de cupoane la titlurile din rentă 5%, 1930 «Refacere și Blocată». În consecință se aduce la cunoștința posesorilor de asemenea titluri, din orașul și județul Sibiu că, pentru a obține noile foi de cupoane, trebuie să se prezinte la această Administrație financiară, serviciul administrativ, camera 4 etaj, de unde vor lua declarații model, la care după completare vor atașa taloanele titlurilor și le vor depune cu cerere timbrată.

CARTI ȘI REVISTE

Sf. Mărturisire și Sf. Cumințătură, o broșura acum apărută ca Nr. 1 din biblioteca *Indemnuri Duhovnicești*, ce ni se trimite de tipografia diecezană editoare dela Arad. Broșura, al cărei autor este Păr. prot. **Dr. Gh. Ciuhandu**, scrisă pentru popor, în vederea întoarcerii lui la obișnuințe mai creștinești, merită să fie cât mai popularizată. Prețul 5 lei. Se cere dela autor și dela librării.

* Preotul care a abordat mai întâi în ziarul nostru ideea cercurilor religioase a fost însuș autorul acestui articol, părintele George Rain. Arhiepiscopul și mitropolitul de pe vremuri, fericitul admort în Domnul Ioan Meșianu, din acel privilegiu pe numitul preot l-a distins cu dreptul de a purta brâu roșu.
Nota Red.

Nr. 7982/1930 Ep.

(77) 1—1

Exploatoare de lemne

Consiliul arhiepiscopesc ort. român din Sibiu dă în întreprindere exploatarea materialului lemnos destinat spre tăiere de pe o suprafață de circa 19 hectare din pădurea sa dela Vurpăr, și anume: tăierea de stânjini în pădure și transportarea stânjinelor din pădure la Sibiu, la locurile designate de Consiliul arhiepiscopesc.

Condițiunile de exploatare se pot vedea în biroul administrației bunurilor arhiepiscopicești în Sibiu, Str. Mitropoliei Nr. 45.

Reflectanții vor înainta ofertele lor Consiliului arhiepiscopesc ort. român în Sibiu până la 10 Octombrie a. c. pe lângă declarația, că cunosc condițiunile de exploatare și se vor supune lor.

Consiliul arhiepiscopesc.

Nr. 184/1930.

(76) 2—3

Concurs

Cu provocare la ord. P. V. Consiliu arhiepiscopesc Nr. 1566 din 12 Mai a. c. și pe baza legilor în vigoare se publică concurs pentru întregirea postului de protopop al tractului Mediaș.

Viitorul protopop va ocupa și postul de paroh în parohia Mediaș. Retribuțiunile împreunate cu acest post sânt:

Venitele după postul de paroh conform fasiunilor din coala B, venitele după postul de protopop cu întregirea dela stat.

10 stânjini lemne de foc în pădure, pentru cari se plătește făcutul. Din aceștia sânt 7 stânjini pentru locuință și 3 stânjini pentru încălzitul cancelariei protop.

3 $\frac{1}{2}$ jug. sesie parohială pământ arător și locuința în casele tractuale.

Concurenții au să documenteze calificațiunea prescrisă în art. 64 din statutul bisericii noastre ort. și prin concluzul Nr. 111 al congresului național bis. din 1888.

Cererele de concurs cu documentele necesare se vor înainta P. V. Consiliu arh. în termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român», având a alătura și o tabelă de calificațiune, după cum prescrie § 12 din Regulament.

Mediaș, din ședința consiliului protopopesc al tractului Mediaș ținută la 5 Iunie 1930.

George Simplăcean
adm. protop.

Nicolae Mița
notar.

Nr. 6384/1930

„Aprobat“

Sibiu, din ședința plenară, ținută la 12 Iulie 1930.

Consiliul arhiepiscopiei ort. rom. de Alba-Iulia și Sibiu.

A apărut și se află de vânzare la Librăria Arhidiecezană din Sibiu:

Harta Arhiepiscopiei ortodoxe române de Alba-Iulia și Sibiu pe protopopiate

Intocmită de
Dr. CORNEL POPESCU
protopop

Prețul Lei 130.— lipită pe pânză.

Nr. 8496/1930.

(74) 3—3

Concurs

La Școala de aplicație a Școalei normale ortodoxe «Andrei Șaguna» din Sibiu este vacant un loc de învățător.

Candidații doritori de a ocupa acest loc, vor adresa cerere până la 30 Septembrie crt.: *Consiliului arhiepiscopiei ortodoxe de Alba-Iulia și Sibiu în Sibiu*, anexând documentele cerute de Art. 483 din regulamentul pentru aplicarea legii învățământului normal-primar, precum și dovadă, că sunt de religia ortodoxă.

În condiții egale, conform Art. 483 din acest regulament, se va da preferință absolvenților Școalei normale «Andrei Șaguna».

Sibiu, la 15 Septembrie 1930.

Consiliul arhiepiscopesc.

Nr. 691/2930.

(72) 3—3

Concurs repetit

Pentru întregirea parohiei vacante de cl. III-a Vecerd, protopresbiteratul Agnita, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Telegraful Român.

Venitele împreunate cu acest post sânt:

1. Salarul cu întregirea dela stat, conform celor fasonate în coala B.
2. Sesiune parohială în mărime de 13 jugăre parte arător și parte fânaș necomasat.

3. Dela cca 95—100 familii câte 1 ferdelă (20 l.) grâu.

4. Stola statorită pentru întreg tractul.

5. În lipsă de casă parohială, parohia se va îngriji de o locuință potrivită pentru preot.

6. Preotul are drept a scoate vite la pășune.

Cererele de concurs, provăzute cu documentele necesare, se vor înainta subsemnatului oficiu protopopesc în termenul deschis, iar concurenții se vor prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în parohie pentru a face cunoștință cu poporul.

Agnita, la 11 August 1930.

Oficiul protopopesc al Agnitei în înțelegere cu consiliul par. din Vecerd.

Emil Păcală
protopop.

(75) 2—3

Concurs din oficiu

În conformitate cu ordinul P. V. C. arh. Nr. 5947 din 1 Iulie 1930, prin aceasta se deschide concurs din oficiu, cu termen de 30 zile, dela prima apariție în Telegraful Român pentru parohia de clasa a III-a Ruși, cu filia Streiu, din protopopiatul Hațeg.

Venitele împreunate cu acest post sânt următoarele:

a) Salarul dela stat, conform pregătirii și anilor de serviciu a celui ales.

b) În materie: sesie parohială de 7 jugăre 1233 st. □ și 2 jugăre din R. A. În file: 18 jugăre 873 st. □.

c) Stola obișnuită în tract.

d) Casă parohială nu este.

Impozitul după sesie îl plătește parohul ales.

Cei îndreptățiți își vor înainta cererile de concurs, provăzute cu documentele cerute de regulament, subsemnatului oficiu protopopesc și cu prealabila încuviințare a înaintea stătorului tractului, se vor prezenta în parohie, spre a face cunoștință cu credincioșii.

Oficiul protopopesc ortodox român al Hațegului.

Hațeg, la 14 August 1930.

Sebastian Rusan
adm. protop.

Reverenzi preotesti

După ultimele cerințe
Se execută în termenul cel mai scurt posibil pe lângă preț convenabil la

Croitoria

(31) 1—7

Dumitru Dusleag**Sibiu, Târgul Peștei Nr. 12**

În depozit: Ștofe și brăne în permanență

Nr. 433/1930.

(73) 3—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de cl. III-a Chesler, protopopiatul Târnava, se publică concurs cu termen de 30 zile dela întâia publicare în Telegraful Român.

Venitele împreunate cu acest post sânt:

1. Întregirea dela stat, conform calificației celui ales.

2. Stolele obișnuite în tract.

3. Sesiunea parohială de 23 jug. cat. arător și fânaș, 1 jug. cat. vie, din care sunt plantate 500 vițe.

4. Casă parohială constatătoare din 3 camere, bucătărie, cămară, șură, grajd, etc. grădină de zarzavaturi.

5. Dela cca 110 familii câte 20 litri porumb și 10 litri grâu, 2 litri must la culesul viilor, 110 zile de lucru, 2 sorți de lemne din pădurea comunală.

Ceice doresc a ocupa acest post să-și înainteze cererea însoțită de documentele necesare, subsemnatului oficiu protopopesc în termenul arătat și să se prezinte în parohie spre a face cunoștință cu poporul.

Diciosânmărtin, la 5 Sept. 1930.

Oficiul protopopesc ortodox român al Târnavei în înțelegere cu consiliul parohial din Chesler.

Petru Medeșanu
adm. protopopesc.

A apărut, în a treia ediție, romanul:

MARTIRII,

de **Constanța Hodoș**, cu o prefață de Ion Gorun. București, Tip. I. Copuzeanu.

De vânzare la Librăria Arhidiecezană, Sibiu. Prețul 60 lei, și porto.

Dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu, se poate procura

CURS

de

Indrumări misionare

pentru folosirea studenților în teologie, preoților parohi și misionarilor eparhiali

de

Dr. VASILE GH. ISPIR

profesor la Facultatea de teologie din București.
Prețul Lei 440.—, plus spese poștale Lei 20.—

A apărut și se află de vânzare la Librăria Arhidiecezană:

Introducere în sfintele cărți

ale

Testamentului Vechiu

de Arhiepiscopul-Mitrofor **Dr. VASILE TARNAVSCHI** prof. titular la Facultatea de teologie din Cernăuți. Prețul Lei 400.—. La comanda se alătură Lei 20.— pentru spese poștale.

A apărut:

Biserica Neamului și drepturile ei

Discurs rostit la discuția generală asupra proiectului de lege a Cultelor, în ședința dela 27 Martie 1928, a senatului român de

Dr. Nicolae Bălan
Arhiepiscop și Mitropolit

Un elegant volum de 120 pagini. Prețul 40 lei, plus spese poștale 10 lei. Se poate comanda dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu.

Au apărut:

Manuale de limba românăde **E. HODOȘ**

I. Carte de citire și Gramatică
pentru clasa a 4-a secundară;

II. Noțiuni de Stilistică și Poetică și Carte de citire
(pentru Istoria Literaturii); și

III. Elemente de Ist. Literaturii
Se găsesc de vânzare la **LIBRĂRIA ARHIDIECEZANA** în Sibiu

Dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu, se poate procura cartea:

Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul României

DR. MIRON CRISTEA

Înalt Regent

OMUL și FAPTELE

Contribuțiuni la studiul istoriei bisericii române ortodoxe contemporane

de

ION RUSU ABRUDEANU

Volumul I

Prețul Lei 500.—, plus spese poștale Lei 20.—. Suma se poate trimite prin mandat postal.

Au apărut și se află de vânzare la Librăria Arhidiecezană, Sibiu

Cântări funebreale

pentru cor de bărbați, de:

Dumitru Cunțan

Prețul Lei 30, plus spesele poștale Lei 12.

Dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu, se pot procura următoarele **Albume de broderii și țesături românești**, de dna

MINERVA SCHAFFER n. COSMA

Album de broderii și țesături rom. vol. II 600 Caietul I Modele de cusături românești 25

„ II „ „ „ „ 40

„ III „ „ „ „ „ (8 foi) 80

Se pot trimite și prin poștă alăturând 10 lei spese de poștă.